

DR. ZSIROS BETTINA*

Recenzió

Tóth Andrea Noémi: A távoltartás jogintézménye című monográfiájáról¹

A távoltartás jogintézménye, mint kényszerintézkedés, 2006-ban került a büntetőeljárás törvénybe, közvetlen eljárásjogi előzmények nélkül, az előzetes le tartóztatás alternatívájaként.²

A távoltartásról, mint büntető eljárásjogi jogintézményről, az azt beemelő 2006. évi LI. törvény indokolása a következőképpen rendelkezik: „a lakhelyelhagyási tilalom szabályait alapul véve, a távoltartás büntetőeljárás kényszerintézkedésként kerül meghatározásra. E kényszerintézkedésnek alapvetően az a célja, hogy az eljárások elhúzódása mellett is megfelelő és gyors védelmi eszközt biztosítson a sértett részére az eljárás jogerős befejezése előtt azzal, hogy a bizonyítási eljárás sikerét elősegíti. Erre a célra a távoltartás, mint kényszerintézkedés lehet alkalmas.”³

Tekintettel arra, hogy mennyire összetett és jogi eszközökkel nehezen kezelhető társadalmi jelenségként kell értékelnünk a családon belüli erőszakot – amellyel szemben tehát elsődlegesen a távoltartás jogintézménye kíván gyors és hatékony segítséget nyújtani –, már a törvényi rendelkezések megalkotása sem volt zökkenőmentes. Az Országgyűlés 2003. április 14-én elfogadott egy országgyűlési határozatot, „felismerve azt, hogy a családon belüli erőszak visszaszorítása érdekében a jelenleginél hatékonyabb intézkedésekre, az egyes állami szervek közötti, valamint az állami szervek és a társadalmi szervezetek közötti együttműködés formáinak kiépítésére van szükség”⁴ 2004 áprilisában benyújtotta a Kormány a családon

belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló T/9837. számú törvényjavaslatot, mely azonban pusztán a részletes vitáig jutott el, végül azt a Kormány átdolgozásra visszakereste. Ennek jellemzője eredetileg az lett volna, hogy egységesen – a monográfia Szerzője által pilléreknek nevezett egységekként – szabályozza a távoltartás jogintézményét, így a közigazgatási határozattal elrendelhető távoltartást, a polgári és a büntetőeljárásban igénybe vehető távoltartást is. Végül a 2005. év végén benyújtásra került a büntetőeljárásról szóló

1998. évi XIX. törvény módosítására vonatkozó T/18090. számú törvényjavaslat, majd ennek alapján 2006-ban a távoltartás, mint büntető-eljárásjogi intézményének bevezetésére a 2006. évi LI. törvénnyel. Az eredeti előterjesztői szándékkal szemben azonban nem került sor arra, hogy a törvényhozás a büntetőeljárásról kívül is kezelje a családon belüli erőszak eseteit, így távoltartásra csak a büntetőeljárás során adott lehetőséget a törvény.⁵

A gyakorlati tapasztalatok – elsősorban civil szervezetek visszajelzése alapján – azonban azt mutatták, hogy a távoltartás e formájában nem lehetett képes arra, hogy az előzetes várakozásoknak megfeleljen, így nem volt alkalmas a családon belüli erőszak, mint rendkívül bonyolult és legtöbbször azonnali – ám nem feltétlenül büntetőjogi – beavatkozást igénylő visszas társadalmi jelenség megfelelő kezelésére. Tóth Andrea Noémi is hasonló álláspontot képvisel, amikor rögzíti: „a családon belüli erőszak összetett problémaköre legtöbbször azonnali beavatkozást igényel, és e helyzetben a sértett nem várhat a büntetőeljárás távoltartás garanciákkal övezett jogintézményére.”⁶

Éppen ezért, a jelenleg hatályos szabályozást létrehozó 2009. évi LXXII. törvény visszatér a 2004-ben benyújtott törvényjavaslat elgondolásaihoz, és az ma főként az osztrák jogszabályra, illetve a gyakorlati tapasztalatokra támaszkodik.⁷

Tóth Andrea Noémi a távoltartás jogintézményének feldolgozása során eredeti módon közelíti meg e kérdéskört. Azt nem csak mint büntető eljárásjogi kényszerintézkedést vizsgálja, hanem sajátos nézőpontként azon komplex élethelyzetből indul ki, amely esetben a távoltartás elrendelésre kerülhet, nem csak büntetőeljárás keretében, hanem akár a rendőrség, akár a

* PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

¹ A monográfia elérhető a Debreceni Egyetem elektronikus Archívumában „Publikációk” fül alatt a dea.lib.unideb.hu oldalon.

² Tóth Andrea Noémi: A távoltartás jogintézménye. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2018, 9. oldal.

³ 2006. évi LI. törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról. III. pont 3. alpont.

⁴ 45/2003. (IV. 16.) OGY határozat a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról.

⁵ 2006. évi LI. törvény indokolása.

⁶ Tóth Andrea Noémi: i. m. 55. oldal.

⁷ 2009. évi LXXII. törvény indokolása.

polgári bíróság által is elrendelhető ideiglenes megelőző-, és megelőző távoltartásként is. Ebből kifolyólag a művet a téma rendszerszemléletű, komplex megközelítése jellemzi a teljesség igényét tükrözve.

A Szerző témával kapcsolatos széles körű ismereteit támasztja alá a távoltartás jogintézményének interdiszciplináris vizsgálata. Külön fejezetekben tér ki ugyanis a távoltartás jogintézményének az alapjogokkal való kollíziójára, de a távoltartásra okot adó helyzetben a bántalmazott/sértett, illetve a terhelt lélektanával is foglalkozik, az ilyen helyzetek pszichológiai hátterét is vizsgálja. A távoltartáshoz hasonló logikát követ a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) Általános részében, a büntetések között elhelyezkedő kitiltás, kiutasítás, illetve sportrendezvények látogatásától való eltiltás, valamint az intézkedések között fellelhető pártfogó felügyelet keretében is előírhatók a távoltartáshoz hasonló magatartási szabályok⁸, így ezek ugyancsak megjelennek a monográfiában, szintén önálló fejezetként.

A mű struktúrájára jellemző, hogy az összesen tíz fejezet szigorú logikai rendben követi egymást. E logikai ívbe illeszkedően, a nemzetközi és uniós rendelkezésekről szóló fejezetet követően a Szerző az USA, mint a távoltartás bölcsőjeként aposztrofált fejezetben szól néhány oldalon keresztül, vázlatosan az ún. Duluth modellről, amely valóban több európai állam számára⁹ mintaként szolgált a távoltartás tekintetében. Jóllehet, a Szerző széles látóköréről, a témával kapcsolatos jártasságáról és alaposágáról tesz tanúbizonyságot, azonban e fejezetben megfogalmazott néhány gondolat nélkül is teljes volna a mű, tekintettel arra is, hogy a távoltartás vizsgálata az USA-ban önálló tudományos kutatás tárgyát képezhetné.

A mű leghosszabb fejezetében kerül sor a távoltartásra vonatkozó magyar szabályozás elemzésére, mégpedig a már említett három „pillér” osztrák mintával való párhuzamba állítása révén. A Szerző folyamatosan reflektál a vizsgált pontok kapcsán az osztrák szabályozásra, és az egyes pillérek tekintetében is levonja az összehasonlítás tanulságait, majd ezek alapján egy további fejezetet szentel a magyar szabályozás anomáliáinak csokorba gyűjtésére. Az összehasonlítás tanulságaként azt a megállapítást teszi, hogy az osztrák mintakövetés hazánkban csak részben sikerült, így megfontolásra érdemesnek tartja bizonyos rendelkezések átvételét.¹⁰

Keretbe foglalva a textust, a Szerző teljesíti, amit műve elején deklarált célkitűzésként fogalmaz meg, így „a megalapozott elméleti és gyakorlati következtetések levonása, ezek révén a távoltartás szabályanyagával kapcsolatos tudományos ajánlások megfogalmazása, és a jogalkotás számára is hasznosítható javasla-

tok kimunkálásáról” a mű zárásaként ad számot, csaknem 20 oldalon keresztül.¹¹

A monográfia „magvát” a következő gondolatok alkotják: azzal, hogy 2006-ban kizárólag büntető eljárásjogi kényszerintézkedésként került beemelésre a magyar jogba a távoltartás jogintézménye, az meglehetősen eltávolodott a korábban felállított célkitűzésektől, azaz, hogy a sértettek számára azonnali, gyors és hatékony segítséget nyújthasson. Nem elegendő ugyanis a megindult büntetőeljárás, a távoltartás elrendeléséhez az is szükséges, hogy az indítványban megjelölt személy a nyomozási bíró üléséig, vagy az ügyben eljáró bíróság döntéséig gyanúsítottai pozícióba kerüljön, amely időben legtöbbször már távol esik attól a cselekménytől, amire tekintettel az indítványozó kéri a távoltartás elrendelését. A 2009-ben megszületett szabályozás már törekedett a felmerült problémák kiküszöbölésére, azonban meglátása szerint számos olyan hiányosság fennmaradt e törvény hatályba lépését követően is, amelyek jogértelmezéssel nem, kizárólag jogalkalmazással orvosolhatók.¹² Feltétlenül tehát semmiképp nem tekinthető a segítség, ahogyan gyorsnak és hosszú távúnak sem, tekintettel arra, hogy a törvényi rendelkezések értelmében – a büntetőeljárások időtartamához képest – az 1998. évi Be.-ben rövid időtartamra, maximum 60 napra volt elrendelhető. Megjegyzendő, hogy az új büntetőeljárás törvény rendezni kívánta a távoltartás maximális időtartamával kapcsolatos problémát¹³, azonban ennek tükrében is érvényes lehet a Szerző azon megállapítása, hogy a távoltartás a büntetőeljárás törvényben a terhelt számára biztosítandó garanciák miatt nem garantálja és nem is garantálhatja a gyors, hatékony és hosszú távú segítséget a sértett számára, az nem jelent megoldást a családon belüli erőszak problémakörére, így megkérdőjelezi egyáltalán a büntetőeljárás kényszerintézkedések közötti elhelyezésének létjogosultságát is. Meglátása szerint továbbá e jogintézmény legnagyobb problémája a hozzátartozók közötti viszonyban az, hogy a segítségnyújtó rendszer nem koherens, azaz a különböző hatóságok által elrendelhető távoltartások között aligha lelhetők fel kapcsolódási pontok, hivatalból történő értesítések, vizsgálati kötelezettségek.¹⁴

A távoltartás kapcsán a jogalkotó is észlelve a jogintézmény kapcsán felmerült anomáliákat, a 2018 júliusában hatályba lépett 2017. évi XC. törvény – az új büntetőeljárás törvényünk – indoklásából kiderül, hogy „számos újonnan bevezetett jogintézmény – legalábbis a hatályos formájában – nem váltotta be az eredetileg hozzá fűzött várakozásokat (például óvadék, távoltartás, tárgyalásról lemondás, kiemelt jelentőségű ügyek külön eljárása), ezért ezek átfogó, egyetemes szempontok szerinti rendszerezése elengedhetetlen.” A távoltartás jogintézményével kapcsolatban

⁸ Tóth Andrea Noémi: i. m. 12. oldal.

⁹ Például Spanyolország, Ausztria (Forrás: Tóth Andrea Noémi: i. m. 35. oldal).

¹⁰ Tóth Andrea Noémi: i. m. 196. oldal.

¹¹ Tóth Andrea Noémi: i. m. 10. oldal.

¹² Tóth Andrea Noémi: i. m. 195. oldal.

¹³ 2017. évi XC. törvény 289. §

¹⁴ Tóth Andrea Noémi: i. m. 9–17. oldal.

azonban egyértelműen rögzíti az indokolás, hogy az koncepcionális újítást nem tartalmaz: „annak jellegén nem kívánt érdemben változtatni.”¹⁵ Ebből kiindulva – a Szerző szerint – megállapítható, hogy továbbra sem a sértett érdeke fogja vezérelni az elrendelést, hanem a bizonyítási eljárás sikere. Azonnali segítségnyújtást meglátása szerint már a büntetőeljárás kényszerintézkedés volta miatt sem lehet vizionálni, hiszen alanya ezt követően is csak a terhelt lehet, amely viszont ugyanúgy magával hordozza a Szerző aggályait.¹⁶

Közhelynek tűnhet egy könyvajánlóban a hiánypótló kifejezést használni, Tóth Andrea Noémi monográfiáját azonban mindenképp megilleti e jelző, tekintettel arra, hogy a távoltartás jogintézményének hasonlóan átfogó módon, kritikai szemlélettel történő feldolgozására korábban nem került sor. A könyv alapos kutatómunka eredménye, mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a Szerző munkája során számos színvo-

nalas publikációban megfogalmazott kutatási rész-eredményei. Különösen értékesé teszi a művet, hogy nem csak elméleti síkon vizsgálja és értékeli a távoltartás jogintézményét, hanem kitér az esetjog tanulmányozásán keresztül a joggyakorlatban történő érvenyesülésének feltérképezésére is.

Mindezekre tekintettel Tóth Andrea Noémi monográfiáját jelen helyzetben különösen értékesnek tartom a távoltartás jogintézményének vonatkozásában, az új kódex nyomán megvalósuló törvényi és rendeleti jogalkotás ugyanis még várhatóan hosszabb ideig folyik, vagyis a Szerző kezdeményezései a jövőben akár a kodifikációban¹⁷ is testet ölthetnek. ■

¹⁵ 2017. évi XC. törvény indokolása: általános indokolás és 280–295. §
¹⁶ Tóth Andrea Noémi: i. m. 122. oldal.
¹⁷ A kodifikáció/rendeleti jogalkotás új Be. hatására megjelenő eredményei például: 15/2018. (VI. 15.) IM rendelet a bünyügyi felügyelet és a távoltartás végrehajtásáról; 471/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalának részletes szabályairól; 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól 166–168. §.

MUNKÁVAL KAPCSOLATOS SZANKCIÓK A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN

SZERZŐ: **Sípos Ferenc**

A munkával kapcsolatos szankciók – mint a közérdekű munka és a jóvátételi munka – folyamatosan növekvő arányban vannak jelen a kiszabott büntetések között, ezért elméleti és gyakorlati vizsgálatuk rendkívül időszerű, de az idáig vezető, sokszor rögzös úton is számos olyan értékes tapasztalat halmozódott fel, melynek bemutatásával a hazai jogirodalom ez ideig adós maradt.

Erre tekintettel mutatja be a szerző a munkabüntetések történeti formáit, a kodifikáció előtt és után, így például a rabszolgaság, a gályarabság, a dologház, a szigorított dologház, a javító-nevelő munka és a szigorított javító-nevelő munka történetét. Lajstromba szedi a modern munkabüntetések alapjául szolgáló nemzetközi dokumentumokat, továbbá részletesen bemutatja a skandináv államok, valamint Hollandia, Belgium és Franciaország vonatkozó rendelkezéseit, külön hangsúlyt fektetve a felhalmozódott és a hazai szakemberek számára is tanulságos gyakorlati tapasztalatokra.

A hazai szabályozás részletes, kritikus, gyakorlati szempontú bemutatására tekintettel pedig kijelenthető, hogy a kötet nemcsak az elméleti szakemberek számára hasznos, de a gyakorló jogászok könyvtárából sem hiányozhat.



Ára: 4500 Ft

WEBS VÁSÁRLÁS
-5%